

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»



«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Голова приймальної комісії

А. В. Красножон

А. В. Красножон 2023 р.

Програма
фахового випробування з педагогіки для вступу на навчання
на здобуття освітнього ступеня «Магістр»
013 Початкова освіта

Одеса - 2023 р.

Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи базується передусім на ґрунтовному вивченні ними педагогіки.

Курс педагогіки складається з п'яти розділів: I – «Основи педагогіки», у якому розглядаються предмет педагогіки, категорії та методи науково-педагогічних досліджень, система педагогічних наук, зв'язок педагогіки з іншими науками; II – «Дидактика» (теорія освіти та навчання) розглядає предмет, категорії, завдання дидактики, зміст, принципи, методи, форми та технології організації навчання; III – «Теорія та методика виховання» знайомить студентів з сутністю процесу виховання, його закономірностями, змістом, проблемами взаємодії особистості та колективу, основами самовиховання; IV — «Організація і управління у початковій школі» розглядає структуру системи освіти, нові типи навчальних закладів; види, форми, методи методичної роботи в школі; вивчення і поширення передового педагогічного досвіду; V – «Педагогічні технології в початковій школі» розглядає поняття про педагогічні технології, теоретичні засади сучасних педагогічних технологій, класифікації педагогічних технологій.

Майбутні фахівці повинні знати:

- місце та значення педагогіки в системі психолого-педагогічних наук;
- методи науково-педагогічних досліджень;
- предмет та об'єкт дидактики;
- актуальні проблеми дидактики на сучасному етапі;
- закономірності та принципи навчання;
- перспективи розвитку змісту освіти у навчально-виховних закладах та вимоги до змісту загальної середньої освіти;
- методи навчання, їх класифікації та характеристики, критерії вибору методів навчання;
- форми організації навчання, їх переваги та недоліки;
- закономірності і принципи виховання та їх характеристики;
- методи виховання та самовиховання особистості, їх характеристику;
- основні напрямки виховної роботи в школі;
- основні принципи побудови системи освіти в Україні;
- структуру управління освітою в Україні і в сучасних загальноосвітніх закладах;
- зміст, методи, форми внутрішкільного контролю;

Майбутні вчителі повинні вміти:

- використовувати закони та закономірності навчання і виховання;
- проводити науково-педагогічні дослідження;
- організовувати власну діяльність у різних навчально-виховних закладах;
- визначити мету та завдання навчання;
- будувати спілкування у процесі навчання;
- володіти методикою та технікою організації уроків;

- використовувати нові технології та активні методи навчання;
- будувати уроки з урахуванням їх різних типів;
- організовувати самостійну навчальну роботу учнів;
- використовувати методи мотивації та стимулювання навчання учнів;
- оцінювати знання учнів за умов різної організації навчання;
- впливати на розвиток , формування особистості учня;
- визначати мету виховної роботи у сучасній школі;
- застосовувати методи педагогічного впливу на формування та становлення особистості учнів;
- сприяти організації самовиховання школярів;
- планувати роботу в школі;
- використовувати сучасні технології організації і проведення методичної роботи в школі.

Тестові завдання містять 6 варіантів по 25 запитань. На написання тестових завдань відводиться 1 година.

Перші п'ять (від 1 до 5) відповідей оцінюються по 20 балів, наступні десять відповідей (від 6 до 15) оцінюються по 6 балів, наступні 10 відповідей (від 16 до 25) – по 4 бали.

I. Основи педагогіки

Предмет педагогіки національної школи. Основні категорії педагогіки. Галузі педагогіки. Зв'язок педагогіки з іншими науками. Методологічні основи педагогіки, її рівні. Роль вітчизняних педагогів у розвитку національної педагогічної науки (О.В. Духнович, Б.Д. Грінченко, К.Д. Ушинський). Принципи народності виховання, методи навчання, форми організації навчального процесу за К.Д. Ушинським. Провідні ідеї Б.Д. Грінченка, його дидактичні погляди. Ідея народності освіти за І.Д. Духновичем, його дидактичні погляди. Основні праці педагогів. Мета виховання. Її об'єктивний характер. Ідеал національного виховання, його зміст, будова, дієвість. Основні напрямки національного виховання. Програма виховання як система цілей виховання. Українська народна педагогіка про мету виховання. Г. Ващенко про виховний ідеал. Основні напрямки всебічного розвитку особистості: розумове, моральне, трудове, фізичне, естетичне, екологічне. Їх сутність. Методологія та методи науково-педагогічного дослідження. Основні елементи педагогічного дослідження. Теоретичні методи науково-педагогічного дослідження. Емпіричні методи науково-педагогічного дослідження. Поняття розвитку і формування особистості. Виховання як провідний фактор розвитку і формування особистості. Роль спадковості в розвитку та формуванні особистості. Середовище як умова розвитку та формування особистості. Роль виховання у розвитку людини і формуванні її особистості. Рушійні сили та закономірності розвитку особистості. Акселерація та децелірація. Діяльність, активність і спілкування особистості як умова ефективності її розвитку. Види діяльності

та форми спілкування. Ігрова діяльність. Навчальна діяльність. Трудова діяльність. Їх характеристика. Вікові етапи розвитку особистості школяра, їх психолого-педагогічна характеристика. Проблема вікової періодизації в педагогіці. Сучасна періодизація розвитку дитинства, педагогічні критерії виділення вікових періодів розвитку дитинства та їх значення в організації навчально-виховного процесу. Педагогічна характеристика підлітка. Особливості виховання і формування особистості підлітка. Юнацький вік та його характеристика. Індивідуальний підхід до учнів у процесі навчання і виховання. Система освіти і виховання в Україні. Її структура відповідно до Закону України "Про освіту". Реформування вищої освіти відповідно до вимог Болонського процесу. Основні шляхи модернізації вищої освіти. Загальноосвітня школа трьох ступенів. Концепція 12-річної загальноосвітньої школи про мету, завдання діяльності школи. Основні завдання і функції альтернативних загальноосвітніх навчальних закладів. Специфіка організації навчально-виховної роботи в гімназіях, ліцеях, колегіумах. Особливості системи освіти в провідних країнах світу. Їх порівняльна характеристика.

II. Дидактика

Сутність процесу навчання. Навчання як вид пізнавальної діяльності учнів. Компоненти процесу навчання: мета, завдання, зміст, методи, засоби, форми. Методологічна основа процесу навчання. Рушійні сили навчального процесу. Основні функції процесу навчання: освітня, розвивальна, виховна. Їх взаємозв'язок. Учіння як пізнавальний процес. Основні етапи оволодіння знаннями. Викладання як діяльність учителя. Структура процесу викладання. Закономірності навчання. Об'єктивні та суб'єктивні закономірності процесу навчання. Принципи як вихідні положення, що визначають характер пізнавальної діяльності учнів та технологію діяльності вчителя. Характеристика традиційних принципів навчання. Правила, що забезпечують реалізацію принципів. Принцип систематичності і послідовності навчання, його характеристика та шляхи реалізації в загальноосвітній школі. Принципи науковості та доступності навчання, їх характеристика, шляхи реалізації в загальноосвітній школі. Принцип наочності навчання. Я.А. Коменський, К.Д. Ушинський про роль наочності у навчально-виховному процесі. Принцип самостійності та активності у навчанні, його характеристика та шляхи реалізації у загальноосвітній школі. Українська народна дидактика: завдання, мета, зміст. Принципи народної дидактики. Методи народної дидактики: наочні, словесні, ігрові. Наукові основи перебудови змісту освіти у сучасній школі. Національна доктрина розвитку освіти України в XXI ст. та Концепція 12-річної загальноосвітньої школи про зміст загальної середньої освіти. Зміст освіти. Функції компонентів освіти. Загальна характеристика змісту освіти, відповідно до вимог Закону України "Про освіту". Взаємозв'язок загальної, політехнічної та професійної освіти. Навчальні плани національної школи. Державний стандарт загальної середньої освіти. Базовий навчальний план: інваріантна частина (державний компонент), варіативна частина (шкільний компонент). Їх характеристика. Навчальна

програма. Її структура. Способи побудови навчальних програм. Види програм. Навчальні підручники і посібники. Вимоги до підручників і посібників. Проблема створення електронних джерел (підручників, посібників). Поняття методу, прийому та засобу навчання. Різні підходи до класифікації традиційних методів. Критерії оптимального підбору методів та засобів навчання. Характеристика методів організації навчально-пізнавальної діяльності: за джерелом інформації, за логікою передачі і сприймання навчальної інформації, за ступенем самостійності мислення учнів при засвоєнні знань, за ступенем керування. Характеристика методів стимулювання навчально-пізнавальної діяльності учнів: методи стимулювання інтересу до навчання, методи стимулювання обов'язку і відповідальності. Характеристика методів контролю та самоконтролю в навчанні: методи усного контролю, методи письмового контролю, методи лабораторно-практичного контролю. Поняття про організаційні форми навчання. Характеристика систем навчання. Типологія уроків. Урок, як форма організації навчання. Структура уроку. Вимоги до сучасного уроку. Класно-урочна система. Історія виникнення та сучасний стан. Я.А. Коменський про класно-урочну систему. Структура уроків в залежності від дидактичної мети. Домашня навчальна робота. Види домашніх завдань. Вимоги до організації домашніх завдань. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів. Характеристика 12-ти бальної системи оцінювання знань, умінь та навичок школярів. Педагогічні вимоги до оцінювання навчальних досягнень учнів. Нетрадиційні уроки: практикуми, семінари, уроки-подорожі, екскурсії, факультативи та ін. Їх характеристика. Поняття контролю. Перевірка, оцінка, контроль. Методи і форми контролю. Функції контролю. Види навчання: догматичне, пояснювально-ілюстративне, проблемне, комп'ютерне, інтерактивне, розвивальне, особистісно орієнтоване. Їх характеристика. Комп'ютер як засіб навчання. Комп'ютерний контроль. Комп'ютерні програми. Методика застосування комп'ютера в навчальному процесі.

III. Теорія та методика виховання

Сутність процесу виховання. Компоненти виховного процесу: мета, завдання, зміст, методи, форми, засоби. А.С. Макаренко, В.О. Сухомлинський про закономірності виховного процесу. Мета, завдання виховання учнів у сучасній школі. Концепція національного виховання про всебічний розвиток особистості. Сутність самовиховання. Етапи, прийоми самовиховання. Співвідношення виховання і самовиховання. Закономірності та принципи виховання. Їх характеристика. Концепція національного виховання про принципи виховання. Принципи виховання як відображення закономірностей виховного процесу. Народна педагогіка про принципи виховання. Поняття про методи та прийоми виховання. Народна педагогіка про методи виховання. Різні підходи до класифікації методів виховання. Методи формування свідомості особистості, розповідь, лекція, бесіда, переконання. Їх характеристика. Методи формування досвіду суспільної

поведінки і діяльності: вимога вправи, доручення, громадська думка. Їх характеристика. Методи стимулювання поведінки та діяльності вихованців: заохочення, покарання, змагання. Їх характеристика. Методи контролю та аналізу ефективності виховного процесу: спостереження, самоспостереження, самоосуд, самоаналіз, самонаказ, самопереконавання. Їх характеристика. Розумове виховання. Завдання розумового виховання. Розумовий розвиток. Формування світоглядних позицій у процесі навчально-виховної роботи. Структура світогляду: знання, погляди, переконання, вчинки, дії людини. Моральне виховання. Суть моралі і моральності. Єдність загальнолюдських і національних цінностей у моральному вихованні. Основні напрями морального виховання учнів. Трудове виховання: мета, завдання, зміст. Професійна орієнтація учнів: мета, завдання, зміст. Компоненти професійної орієнтації: професійна просвіта, професійна діагностика, професійна консультація, професійний відбір, професійна адаптація. Естетичне виховання: зміст, форми, методи. Джерела естетичного виховання. Естетичне виховання в педагогічній спадщині В.О.Сухомлинського. Фізичне виховання. Мета, завдання та зміст. Методи, форми, засоби фізичного виховання. Позашкільні заклади фізичного виховання, добровільні товариства, клуби та ін. Поняття про колектив. Ознаки колективу. Управління колективом. Колектив і особистість. Виховна роль колективу в працях А.С. Макаренка та В.О. Сухомлинського. Динаміка розвитку учнівського колективу (А. Макаренко, А. Лутошкін). Функції вихователя та органів самоврядування на різних стадіях розвитку колективу. Дитячі та молодіжні організації: мета, завдання, зміст. Структура дитячих та молодіжних організацій. Неформальні об'єднання за інтересами, їх характеристика. Позашкільні навчально-виховні заклади. Творчі об'єднання позашкільних навчально-виховних закладів. Їх класифікація. Сутність сімейного виховання. Зміст виховання в сім'ї. Форми взаємодії школи та родини. Функції сучасної сім'ї. Провідні напрями сімейного виховання. Принципи сумісної роботи педагогів і батьків. Правові основи сімейного виховання: "Конвенція ООН про права дитини", Закон України "Про освіту". Стилi стосунків між батьками і їх дітьми. А.Макаренко про батьківський авторитет. Класний керівник як організатор учнівського колективу, функції, зміст, напрями, методи роботи.

IV. Організація і управління в початковій школі

Предмет та завдання школознавства Національна доктрина розвитку освіти України в ХХІ ст. про пріоритетність завдань в галузі освіти та виховання в період розбудови національної школи. Принципи та методи управління освітою в Україні. Національна доктрина розвитку освіти України в ХХІ ст. про шляхи реалізації принципів управління. Управління. Функції управління. Методи та принципи управління освітою. Управління освітою. Система управління освітою в Україні. Національна доктрина розвитку освіти України в ХХІ ст. про шляхи оптимізації системи управління освітою. Структура органів управління освітою. Їх характеристика. Функції органів

освіти. Інспектування діяльності закладів освіти. Види інспектування. Управління та керівництво навчально-виховною роботою школи. Функції керівників школи. Внутрішкільний контроль. Його особливості. Види внутрішкільного контролю. Методи внутрішкільного контролю. Планування роботи школи. Перспективне, річне, поточне планування. Їх характеристика. Педагогічна та громадська ради в школі. Зміст, форми та функції діяльності. Методична робота в школі. Її напрямки. Основні форми методичної роботи в школі. Передовий педагогічний досвід: вивчення, узагальнення, впровадження. Атестація педагогічних працівників. Кваліфікаційні категорії та педагогічні звання. Основні вимоги до особистості сучасного вчителя загальноосвітньої школи. Національна доктрина розвитку освіти України в ХХІ ст. про педагогічні та науково-педагогічні кадри. Структура діяльності вчителя. Професійні якості вчителя. Основні функції діяльності вчителя. Професійна майстерність вчителя. Самоосвіта вчителя як засіб підвищення професійної майстерності. Концепція 12-річної школи про підготовку вчителя і його професійне вдосконалення. Інноваційна спрямованість педагогічної діяльності. Інновація та її сутність. Інновація освіти. Критерії педагогічної інновації.

V. Педагогічні технології в початковій школі

Поняття про педагогічні технології. Особистісно орієнтована освіта і технології. Теоретичні засади сучасних педагогічних технологій. Необхідність переходу до нових технологій навчання. Концептуальна основа нової педагогіки. Основні шляхи реформування традиційної системи навчання. Організаційні зміни в навчальному процесі. Процесуальні перетворення в навчальній діяльності. Технологія як наука про майстерність. Історичні аспекти педагогічної технології. Педагогічна технологія: термінологія, сутність і особливості. Розмежування понять “освітня технологія”, “педагогічна технологія”, “технологія навчання”. Структура педагогічної технології. Вимоги до її проектування. Етапи технологічного підходу до навчання. Змістовий та процесуальний компоненти структури педагогічної технології. Взаємозв'язок педагогічної технології і проектування. Класифікація педагогічних технологій. Педагогічні технології за характером цілеспрямованості педагогічного процесу. Педагогічні технології на основі активізації та інтенсифікації діяльності учнів. Педагогічні технології за характером організації пізнавальної діяльності учнів. Педагогічні технології за способом оцінювання навчальних досягнень учнів у цілісному педагогічному процесі. Педагогічні технології за рівнем застосування в педагогічному процесі. Авторські педагогічні технології у початковій школі. Творчо-розвивальні технології навчання. Проектні технології навчання. Метод проектів у сучасній школі. Вимоги до організації проекту та його оцінювання. Класифікація проектів за типологічною ознакою. Структура різних типів проектів. Інтерактивні технології навчання. Поняття про інтерактивні технології навчання. Класифікація інтерактивних технологій навчання. Оцінювання діяльності учнів на уроках з

використанням інтерактивних технологій навчання. Технології особистісно орієнтованого навчання. Гуманно особистісна технологія Ш.О. Амонашвілі. Сутність освіти в “Школі життя”. Технології індивідуалізованого навчання. Інтеграція індивідуальної роботи з іншими формами навчальної діяльності учнів. Особливості навчання обдарованих дітей. Ігрові технології навчання. Ігрові педагогічні технології, їх класифікація. Технологія ділової гри. Технологія театральної педагогіки у формуванні й реалізації задуму шкільного уроку. Технологія колективного творчого виховання (КТВ)(за І.П.Івановим). Педагогічна технологія «Створення ситуації успіху» (за А.С.Белкіним). Проектні технології у навчально-виховному процесі. Технології виховної роботи з колективом класу (за Є.Н.Степановим) на основі системного підходу (Л.Г.Новикова, В.А.Караковський, Н.Л.Селиванова). Ігрові педагогічні технології у виховному процесі початкової школи. Педагогічні технології, що спираються на суб'єктну активність особистості. Технології самоврядування та організації діяльності дитячих об'єднань. Суть, основні принципи, функції та завдання учнівського самоврядування. Введення колективного самоврядування в початкових класах. Основні етапи, умови та вимоги для успішного розвитку учнівського самоврядування в початкових класах. Особливості творчого розвитку молодшого школяра. Інноваційні підходи до розвитку творчих здібностей учнів у позакласній роботі. Проблеми стимулювання творчої активності школярів. Методика формування творчих здібностей учнів початкової школи. Виховання творчої особистості засобами позаурочної колективної творчої діяльності.

Список використаних джерел

1. Вайндорф-Сисоєва М. Є., Крившенко Л. П. Педагогіка: Короткий курс лекцій. Технологія правильної відповіді. М.: Юрайт-Издат, 2004. 254 с.
2. Веретенко Т. Г. Загальна педагогіка. К.: ВД “Професіонал”, 2004. 128 с.
3. Вишневський О.Л., Кобрій О.М., Чепіль ММ. Теоретичні основи педагогіки: Курс лекцій. Дрогобич: Відродження, 2001. 268 с.
4. Волкова Н.П. Педагогіка. Навчальний посібник. К.: ВЦ "Академія", 2003. 616 с.
5. Вступ до спеціальності: Навчально – методичний посібник для студентів педагогічних закладів освіти / За ред. Н.І. Яковець. Ніжин: Вид-во НДПУ, 2003. 89с.
6. Галузяк В.М., Сметанський М.І., Шахов В.І. Педагогіка: Навчальний посібник. Вінниця: ДП «Державна картографічна фабрика», 2006. 400 с.
7. Загвязинський В. І. Теорія навчання: Сучасна інтерпретація: Навчальний посібник для студентів пед. вузів. М.: Видавничий центр «Академія», 2004. 192 с.
8. Зайченко І.В. Педагогіка. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Чернівці, 2002. 528 с.

9. Кузьмінський А. І., Вовк Л. П., Омеляненко В. Л. Педагогіка: завдання і ситуації: Практикум. К.: Знання-Прес, 2003.
10. Лозова В. І., Троцько Г. В. Теоретичні основи виховання і навчання. Х., 2002.
11. Мазоха Д. С., Опанасенко Н. І. Педагогіка: Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2005. 232 с.
12. Мазоха Д.С. На шляху до педагогічної професії. Вступ до спеціальності : Навч. посібник для студ. вузів. К.: Центр. навч. л-ри., 2005. 168 с.
13. Малафійк І. В. Дидактика. Навчальний посібник. К.: Кондор, 2009. 406 с.
14. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка. К., 2000. 350 с.
15. Педагогічна майстерність : хрестоматія: навч. посібник для студ. ВПНЗ / за ред. І.А. Зязюна. К.: Вища школа, 2006. 606 с.
16. Підласий І. П. Педагогіка. Новий курс: підручник для студентів пед. вузів: у 2 кн. М.: Гуманітарний вид. центр ВЛАДОС, 2005. Кн. 1. Загальні основи. Процес навчання. 574с.
17. Савченко О.Я. Дидактика початкової освіти: підручн. К.: Грамота, 2012. 504с.
18. Фіцула М.М Педагогіка: Посібник. К.: ВЦ «Академія», 2001. 546с.
19. Фіцула М.М. Вступ до педагогічної професії : Навч. посібник для студ. вищ. пед. закладів освіти. 2-е вид. Тернопіль: «Навчальна книга – Богдан», 2003. 136 с.
20. Щербань П.М. Прикладна педагогіка: Навч.-метод. посіб. К.: Вища школа, 2002. 215 с.